

เลียน/เรียน แบบช่าง

“เลียน” หมายความว่า (๑) ก. เอาอย่าง, ทำหรือพยายามทำให้เหมือนหรือคล้ายคลึงกับแบบอย่าง^{*}

“เรียน” หมายความว่า (๑) ก. เข้ารับความรู้จากผู้สอน, รับการฝึกฝนอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจหรือความชำนาญ^{*}

“การเลียนแบบช่าง” หรือ “การเรียนแบบช่าง” ในที่จะกล่าวถึงนั้นมีความหมายที่แตกต่างกัน แต่เกิดจากการปฏิบัติงานในภาคสนามของผู้เขียนเอง คือการได้เขียนสีซ่อมภาพจิตรกรรมฝาผนังในสถานที่ต่างๆ ที่มีความแตกต่างด้านฝีมือ, รูปแบบของศิลปะ, รสนิยมของแต่ละท้องถิ่น แต่หากเป้าหมายของการเขียนสีซ่อมคือความต้องการที่จะให้สีที่เขียนซ่อมเข้าไปนั้นกลมกลืนกับภาพจิตรกรรมเดิม ผู้ที่เขียนสีซ่อมต้องทำการ “เลียนแบบช่าง” ซึ่งเป็นช่างผู้สร้างสรรค์ภาพจิตรกรรมขึ้นดังกล่าวไว้ เมื่อเลียนแบบจนเกิดความกลมกลืนแล้ว จากนั้นจึงเกิดการ “เรียนแบบช่าง” เพื่อเป็นการศึกษาให้เข้าใจ และรับรู้ถึงความงดงามของภาพจิตรกรรมจนตระหนักถึงคุณค่าที่ควรแก่การอนุรักษ์ด้วย

การเขียนสีซ่อมรูปแต้ม อุโบสถ วัดป่าเรไรย์
ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

การเขียนสีซ่อมภาพจิตรกรรมฝาผนัง ณ อุโบสถเก่า
วัดหนองพุทธรังษี ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง
จังหวัดสุพรรณบุรี

^{*} พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔

การเขียนสีซ่อมภาพจิตรกรรมนั้น ถึงแม้ผู้เขียนสีซ่อมเองจะมีความรู้และความเข้าใจด้านทฤษฎีสี แต่การเขียนสีซ่อมนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายสักเท่าใดนัก เนื่องจากโทนสีบนภาพจิตรกรรมบางแห่งนั้นมีค่าสีแตกต่างกับสีที่ใช้ในการเขียนสีซ่อมในปัจจุบันคือสีน้ำวินเซอร์แอนด์นิวตัน หากผู้เขียนสีซ่อมมีความตั้งใจและทุ่มเทให้กับงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการซ่อมแซมภาพจิตรกรรมนั้นทำให้ตระหนักว่า “ไม่มีผู้ใดเก่งเกินกว่างานที่ได้ปฏิบัตินั้นๆ” เพราะเป้าหมายคือการสร้างผลงานให้กลมกลืนกับภาพจิตรกรรมเดิม การเลียนแบบในที่นี้คือ “ต้องไม่เขียนสวยกว่าและไม่ซีไห่รกว่าของเดิม” นั่นเอง

ซูปแต้ม ภายนอกอุโบสถด้านทิศใต้ วัดป่าเรไรย์ ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

จิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถเก่า วัดหนองพุทรากร ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

โดยผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างของภาพจิตรกรรมฝาผนังที่จะนำมาเปรียบเทียบค่าสีของภาพจิตรกรรม
ฝาผนังทั้ง ๒ แห่ง มีความแตกต่างกัน คือ

๑. สูปแต้ม ณ อุโบสถ ว่าป่าเรไรย์ ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะสูปแต้มเป็นฝีมือของช่างพื้นถิ่น สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๕ ช่วงรัชกาลที่ ๗
เขียนภาพเรื่อง พระลัก-พระลามชาดก, อติตพุทธ, พุทธประวัติ, และพระมาลัย

ภาพแสดงก่อนและหลังการเขียนสีซ่อมแซม สูปแต้ม อุโบสถ วัดป่าเรไรย์
ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

สีที่ใช้ในการเขียนสีซ่อม

- Celurean Blue 90%
- Emerald Green 10%

๒. จิตรกรรมฝาผนัง ณ อุโบสถเก่า วัดหน่อพุทธางกูร ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง
จังหวัดสุพรรณบุรี

ลักษณะจิตรกรรมเป็นฝีมือช่างหลวง มีฝีมือประณีต, อ่อนช้อย รูปแบบจิตรกรรมแบบ
สมัยรัชกาลที่ ๓ เขียนภาพเล่าเรื่องทศชาติชาดก, เทพชุมนุม, ไตรภูมิ

ภาพแสดงก่อนและหลังการเขียนสีซ่อมแซมจิตรกรรมฝาผนัง ภายในอุโบสถเก่า
วัดหน่อพุทธางกูร ตำบลพิหารแดง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

สีที่ใช้ในการเขียนสีซ่อม

- Cobalt blue 80%

- Meridian Green 20%

สังเกตได้ว่า หากต้องการให้สีที่เขียนซ่อมลงไปนั้นเกิดความกลมกลืนกับภาพจิตรกรรมเดิม สีที่นำมาผสมเพื่อเขียนสีซ่อมนั้นอาจจะขัดแย้งกับสีที่ตาเห็น และแตกต่างจากทฤษฎีสีที่เรียนรู้มาจากสถานศึกษาเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น สีของจิตรกรรมโบราณมีความพิเศษมากคือมีความสดใสของสีที่มากกว่าสีที่ใช้ในการเขียนสีซ่อม, ความชื้นของสี, คราบสกปรกที่ฝังแน่นทำให้ค่าสีเกิดการเปลี่ยนแปลง, เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้การเขียนสีซ่อมนั้นมีความยากลำบากมากขึ้น ผู้ที่เขียนสีซ่อมจึงควรมีการศึกษาเรียนรู้จากการทดลองลงมือทำ, ปฏิบัติให้เข้าใจถ่องแท้และเกิดความชำนาญในเชิงช่างของการอนุรักษ์ภาพจิตรกรรมในแต่ละสถานที่ ซึ่งนับเป็นการเรียนรู้ที่ไม่มีวันจบสิ้น

เรียบเรียงโดย นายอธิป พวงสมบัติ

นักวิชาการช่างศิลป์ปฏิบัติการ

กลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม

กองโบราณคดี

กรมศิลปากร